

ท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลกับนิยามความหมายของนักแสดง¹

อริบดี ภูจอมจิตร²

ฟุตบอลนั้นถือเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมไปทั่วทุกมุมโลก เนื่องจากมีกฎกติกาที่ไม่ได้ซับซ้อนมากนัก โดยมีเป้าหมายหลักเพียงอย่างเดียวก็คือการส่งลูกบอลไปอยู่ที่ก้นตาข่ายของคู่แข่งให้ได้ นักกีฬาทีมใดที่สามารถทำได้มากกว่าในระยะเวลาที่จำกัดนั้นย่อมเป็นผู้ชนะ อย่างไรก็ตาม ความสนุกของฟุตบอลจะขึ้นอยู่กับการทำประตูซึ่งมักมีรูปแบบที่หลากหลาย และหลายต่อหลายครั้งสิ่งเหล่านี้มักสร้างความตื่นเต้นให้กับแฟนบอลที่คอยรับชมอยู่ แต่นอกจากการทำประตูแล้ว สิ่งหนึ่งซึ่งสร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับแฟนบอลไม่แพ้กันนั่นก็คือ “ท่าดีใจ” ที่หลายท่ามักกลายเป็นที่จดจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับท่า “Siu” ของคริสเตียโน โรนัลโด รวมไปถึงท่ากอดอกของลิเลียน อีเมบับเป ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เป็นที่จดจำทั้งสิ้น

ด้วยการที่นักกีฬาฟุตบอลนั้นมีชื่อเสียงโด่งดัง นอกจากชื่อเสียงจากการเล่นกีฬาฟุตบอลแล้ว ยังถูกเป็นที่รู้จักผ่านมุมมองใหม่ ๆ ในชีวิต ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียหลายรูปแบบอีกด้วย ปรากฏการณ์ของกีฬาฟุตบอลในปัจจุบัน เป็นการบริโภคตัวของนักกีฬาฟุตบอล ด้วยภาพลักษณ์การเป็นวีรบุรุษของนักกีฬาฟุตบอลที่ถูกผลิตออกมาอย่างซ้ำ ๆ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ

ทั้งนี้ นักกีฬาฟุตบอลในยุคปัจจุบันนั้นไม่ได้ถูกพบเห็นเพียงแค่บนสนามหญ้าเพียงที่เดียว แต่ทว่านักกีฬาฟุตบอลยังเป็นผู้เล่นคนสำคัญบนหน้าสื่อบันเทิงและสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการปรากฏตัวของนักกีฬาฟุตบอลหรือที่เรียกว่า “Celebrities” ซึ่งเป็นสถานะทางสังคมรูปแบบใหม่ที่ถูกรับให้กับนักกีฬาฟุตบอลในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม กีฬาฟุตบอลยังถือเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ผลตอบแทนที่นักกีฬาฟุตบอลได้รับ มักจะถูกสะท้อนออกมาผ่านความสำเร็จของการแข่งขัน แต่ในปัจจุบัน ค่าเหนื่อยของนักกีฬาฟุตบอลอาจไม่ได้มาจากผลการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงชื่อเสียงและความนิยมชมชอบที่แฟนบอลมีต่อนักกีฬาฟุตบอลด้วย ซึ่งเมื่อนักกีฬาฟุตบอลกลายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงโด่งดัง ย่อมอาจที่จะถูกนำชื่อเสียงไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้

นอกจากชื่อเสียงแล้ว ท่าทางต่าง ๆ ที่นักกีฬาฟุตบอลได้ทำการคิดสร้างสรรค์ และได้ถ่ายทอดออกมาผ่านการประกอบกันขึ้นโดยองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งทำให้สาธารณชนจดจำได้ ก็ย่อมควรที่จะได้รับการบัญญัติให้เป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองด้วย ซึ่งท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลนั้น นับว่าเป็นพฤติกรรมที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นและมักถูกแสดงออกมาในลักษณะทางกายภาพ อันเป็นสิ่งที่ค่อนข้างสัมพันธ์กันกับ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลกับนิยามความหมายของนักแสดง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีตร เลิศธรรมเทวี และรองศาสตราจารย์ พัทธดา เอื้อวรรณกิจ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความสามารถทางการกีฬาของนักกีฬาแต่ละคนด้วย กล่าวคือ ท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลจะมีความเชื่อมโยงกับรูปแบบทางความคิดและพฤติกรรมซึ่งมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวของนักกีฬาฟุตบอลแต่ละคนที่ได้ปรากฏให้กับบุคคลภายนอกได้เห็นและได้รับรู้ถึงความเป็นเอกลักษณ์ของนักกีฬาฟุตบอลผู้แสดงออกนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมุมมองทางความคิดของนักกีฬาฟุตบอล

จากการศึกษาเกี่ยวกับท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลกับนิยามความหมายของนักแสดง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้และความเข้าใจว่านิยามความหมายของนักแสดงที่ถูกบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายไทยนั้น เป็นการให้นิยามความหมายสำหรับนักแสดงเอาไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าหากมีการแสดงตามบทหรือในลักษณะอื่นใดด้วย ก็ย่อมถือว่าเป็นนักแสดง ซึ่งจากนิยามความหมายดังกล่าว มิได้บัญญัติครอบคลุมถึงเพียงว่านักกีฬาฟุตบอลนั้นจะถือเป็นนักแสดงด้วยหรือไม่ ดังนั้น จากปัญหาที่ว่าท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลจะถือเป็นนักแสดงตามนิยามความหมายของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้หรือไม่ จึงต้องทำการพิจารณาคำตอบต่อไป

อย่างไรก็ตาม จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษานโยบายทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์และทำการศึกษาค้นคว้าซึ่งประกอบด้วย แนวคิดที่เกี่ยวกับความเป็นมาของสิทธิของนักแสดงและการเล่นกีฬาฟุตบอล คำนิยามของนักแสดง เพื่อทำการวิเคราะห์นิยามความหมายของนักแสดงและสิทธิของนักแสดงตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษานิยามความหมายของนักแสดงและสิทธิของนักแสดงตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พบว่า ตามนิยามความหมายดังกล่าว ได้ให้ความหมายเอาไว้ค่อนข้างที่จะกว้างและไม่ชัดเจนเพียงพอ ซึ่งการบัญญัติถึงความหมายที่กว้างนั้น อาจก่อให้เกิดการตีความสำหรับนิยามความหมายที่แตกต่างกันได้ แม้จะมีการบัญญัติเป็นตัวบทกฎหมายออกมาบังคับใช้แล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีนิยามความหมายที่มิได้ชัดเจนนัก ดังนั้น จึงสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก เกี่ยวกับนิยามความหมายของคำว่า “นักแสดง” ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้บัญญัติครอบคลุมถึงเพียงว่านักกีฬาฟุตบอลนั้นเป็นนักแสดงหรือไม่ แต่ได้มีการให้นิยามความหมายสำหรับนักแสดงเอาไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า หากแสดงตามบทหรือในลักษณะอื่นใดก็ย่อมถือว่าเป็นนักแสดงด้วย

เมื่อได้ทำการศึกษาจึงค้นพบว่า หากทำการพิจารณาตามองค์ประกอบของนิยามความหมายของนักแสดงในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แล้ว นักฟุตบอลจะถือว่าเป็นการแสดงตามบทหรือในลักษณะอื่นใดหรือไม่ ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า จากการศึกษามาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ได้วางหลักไว้ว่า “ผู้แสดง นักดนตรี นักร้อง นักเต้น นักรำ และผู้ซึ่งแสดงท่าทาง ร้อง กล่าว พากย์ แสดงตามบท หรือในลักษณะอื่นใด” เมื่อทำการพิจารณาจากนิยามดังกล่าวแล้ว พบประเด็นปัญหาว่ายังมีลักษณะที่คลุมเครืออยู่ จึงเห็นควรที่จะทำการแก้ไขและปรับปรุงตัวบทกฎหมายโดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

“นักแสดง” หมายความว่า “ผู้แสดง นักดนตรี นักร้อง นักเต้น นักรำ และผู้ซึ่งแสดงท่าทาง ร้อง กล่าว พากย์ แสดงตามบท หรือในลักษณะอื่นใด และให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งแสดงตามบทเพื่อสร้างความบันเทิง”

ประการที่สอง เกี่ยวกับการคุ้มครองท่าทางของนักกีฬาฟุตบอล ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ท่าทางการพุ่งล้ม เป็นสิ่งที่ถูกถ่ายทอดออกมาโดยนักกีฬาฟุตบอล ซึ่งผ่านกระบวนการทางความคิดในการริเริ่มสร้างสรรค์ในมุมมองที่อาจพิจารณาได้ว่านักกีฬาฟุตบอลเจ้าของท่าทางมีคาแรคเตอร์ที่ควรจะพุ่งล้มไปในทิศทางและลักษณะแบบใดเพื่อให้สมบทบาท
2. ท่าทางการดีใจ เป็นสิ่งที่ถูกถ่ายทอดออกมาหลังจากที่นักกีฬาฟุตบอลสามารถที่จะทำประตูได้ ซึ่งนักฟุตบอลแต่ละคนมักจะมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบท่าทางการดีใจเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของตัวเอง กล่าวคือ เมื่อท่าทางการดีใจนั้นถูกนำไปใช้ในระหว่างที่ไม่มีเกมการแข่งขันฟุตบอลโดยสาธารณชนคนทั่วไป ซึ่งไม่ว่าใครก็ตามที่เห็นท่าทางการดีใจดังกล่าว ก็สามารถที่จะรับรู้ได้ในทันทีว่าท่าทางการดีใจนั้นเป็นของนักฟุตบอลคนใด

ดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้มีความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองป้องกันผลประโยชน์ให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ และเพื่อป้องกันการแสวงหาประโยชน์จากงานสร้างสรรค์โดยสาธารณชนหรือบุคคลอื่นใดในสังคม ซึ่งนำไปสู่ประเด็นปัญหาที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาไว้ในบทที่ 1 โดยเมื่อได้ทำการศึกษาจึงค้นพบว่า ในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองท่าทางการพุ่งล้มและท่าทางการดีใจของนักกีฬาฟุตบอลนั้น เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จะให้ความคุ้มครองสิทธิทางลิขสิทธิ์เฉพาะผลงานการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางความคิดของมนุษย์เพียงเท่านั้น แม้ว่าท่าทางการพุ่งล้มและท่าทางการดีใจจะเกิดขึ้นจากการริเริ่มสร้างสรรค์ท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลซึ่งได้ผ่านมุมมองทางความคิด แต่สิ่งที่จะต้องทำการวิเคราะห์กันต่อไปก็คือ ท่าทางการพุ่งล้มและท่าทางการดีใจของนักกีฬาฟุตบอล เป็นผลงานการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากการแสดงออกทางความคิดของมนุษย์หรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า จากการศึกษามาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ได้วางหลักไว้ว่า “งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ประเภท วรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ ...” จึงพิจารณาได้ว่า งานที่จะได้รับความคุ้มครอง จะต้องเป็นงานที่ได้ถูกบัญญัติเอาไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการพิจารณาจากมาตราดังกล่าวแล้ว พบประเด็นปัญหาที่ควรค่าแก่การนำมาพิจารณาเพื่อทำการแก้ไขและปรับปรุงให้ตัวบทกฎหมายนั้นมีความเหมาะสมยิ่งขึ้นอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการให้ความคุ้มครอง เนื่องจากสิ่งที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ลิขสิทธิ์ของไทยนั้นจะต้องเป็นงานที่ถูkBัญญัติเอาไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลนั้น ไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์โดยธรรมชาติ

สำหรับประเภทของงานที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่จะสามารถนำเอาท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลมาพิจารณาและบัญญัติเอาไว้รวมได้ อาจจะเป็นงานนาฏกรรม แต่อย่างไรก็ดี นิยามความหมายของงานนาฏกรรมที่ได้ถูกบัญญัติเอาไว้จะเห็นได้ว่า จะต้องเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบกันขึ้นเป็นเรื่องราว และให้หมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีไปด้วย

ท่าทางของนักกีฬาฟุตบอล อาจนำมาพิจารณาให้เป็นงานนาฏกรรมได้ในบางบริบท กล่าวคือ ท่าทางของนักกีฬาฟุตบอล ไม่ว่าจะเป็นท่าทางการพุ่งล้มหรือท่าทางการดีใจล้วนแล้วแต่เป็นการทำท่าทางที่ประกอบกันขึ้นจากองค์ประกอบโดยรอบต่าง ๆ แต่เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วจะเห็นได้ว่า การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบกันขึ้นนั้น จะต้องมัลักษณะเป็นเรื่องราวด้วย ซึ่งท่าทางของนักกีฬาฟุตบอล ทั้งท่าทางการพุ่งล้มและท่าทางการดีใจ มิได้มีลักษณะที่เป็นท่าทางการแสดงที่ได้ประกอบกันขึ้นเป็นเรื่องราวตามนิยามความหมายของงานนาฏกรรมแต่อย่างใด จึงเห็นควรที่จะทำการแก้ไขและปรับปรุงตัวบทกฎหมายโดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

“นาฏกรรม” หมายความว่า งานเกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้น และให้หมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีไปด้วย

ประการที่สาม เกี่ยวกับการละเมิดท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลในการเล่นกีฬา หากท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลถือเป็นการแสดงตามนิยามความหมายและได้รับความคุ้มครอง การละเมิดท่าทางของนักกีฬาฟุตบอลจะเกิดขึ้นได้หรือไม่

ด้วยการที่นักกีฬาฟุตบอลนั้นมีชื่อเสียงโด่งดัง นอกจากชื่อเสียงจากการเล่นกีฬาฟุตบอลแล้ว ยังถูกเป็นที่รู้จักผ่านมุมมองใหม่ ๆ ในชีวิต ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียหลายรูปแบบอีกด้วย ปรากฏการณ์ของกีฬาฟุตบอลในปัจจุบัน เป็นการบริ โภคตัวของนักกีฬาฟุตบอล กล่าวคือ ด้วยภาพลักษณ์การเป็นวีรบุรุษของนักกีฬาฟุตบอลที่ถูกผลิตออกมาอย่างซ้ำ ๆ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ

อย่างไรก็ดี นักกีฬาฟุตบอลในยุคปัจจุบันนั้นไม่ได้ถูกพบเห็นเพียงแค่บนสนามหญ้าเพียงที่เดียว แต่ทว่านักกีฬาฟุตบอลยังเป็นผู้เล่นคนสำคัญบนหน้าสื่อบันเทิงและสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการปรากฏตัวของนักกีฬาฟุตบอลหรือที่เรียกว่า “Celebrities” ซึ่งเป็นสถานะทางสังคมรูปแบบใหม่ที่ถูกลมอบให้กับนักกีฬาฟุตบอลในปัจจุบัน

ดังนั้น เมื่อนักกีฬาฟุตบอลกลายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงโด่งดัง ซึ่งสามารถที่จะถูกนำชื่อเสียงไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ นอกจากชื่อเสียงแล้ว ท่าทางต่าง ๆ ที่นักกีฬาฟุตบอลได้ทำการคิดสร้างสรรค์ และได้ถ่ายทอดออกมาผ่านการประกอบกันขึ้นโดยองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งทำให้สาธารณชนจดจำได้ ก็ย่อมควรที่จะได้รับ

การบัญญัติให้เป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เพื่อนำไปสู่การพิจารณาการละเมิดทางของนักกีฬาฟุตบอลต่อไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และนันทน อินทนนท์. เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

(พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550.

วารี งามสกุล. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลาภมิควรได้

(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2557.

อนันต์ จันทโรภากร. โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายละเมิด. กรุงเทพมหานคร: พีเค พรินต์ติ้ง เฮาส์, 2531.